

ГНОСЕОЛОГІЯ

УДК 303.483

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.1.2>**Калганов Михайло Андрійович**

аспірант кафедри теоретичної і практичної філософії
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна,
orcid.org/0000-0001-9688-8064

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ НА ЛЮДИНУ ТА СУСПІЛЬСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Актуальність проблеми. *Феномен цифрової реальності на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним, оскільки технології продовжують стрімко розвиватися, а їхній вплив на наше суспільство та культуру стає все більш відчутним. Особливої уваги потребує аспект перспектив та викликів для суспільства в контексті цифрової реальності.*

Мета. *У зв'язку з цим, метою дослідження є ретельне вивчення впливу інформаційної сфери на формування нової реальності, розкриття змін у цінностях та пріоритетах індивідів, а також виявлення потенційних перспектив та викликів, що виникають у цьому контексті.*

Методи. *Для досягнення поставленої мети було використано різноманітні методи дослідження, включаючи критичний аналіз науково-дослідної літератури, проведення тематичних досліджень та застосування топологічного підходу до аналізу впливу інформаційної сфери на свідомість та цінності людини.*

Результати дослідження. *У статті представлені результати дослідження, присвяченого розкриттю гносеологічного аспекту цифрової реальності. Доводиться, що всі сфери людського буття занурені у цифровий світ (від науки до мистецтва). Акцентується увага на перевагах та загрозах, які пропонує нова реальність людині. Піднімаються важливі питання етичного змісту (відповідальність за створення цифрового контенту, дотримання приватності та безпеки даних особистості, рівність доступу людей до цифрової реальності тощо). Стверджується, що відповідальне використання цифрової реальності є ключем до реалізації цифрових технологій як джерела розвитку та прогресу людства.*

Отримані результати свідчать про те, що інформаційна сфера має значний вплив на формування нової реальності, змінюючи ціннісні структури та впливаючи на сприйняття часу, знань та свободи самовираження. Крім того, дослідження дозволило виявити, що технології цифрової реальності стали глобальним явищем, що привертає значну увагу дослідників і практиків у всьому світі. Ці технології відкривають нові можливості для участі громадянськості, але водночас створюють виклики, пов'язані зі спотворенням реальності та ризиками для публічної та політичної сфери. Саме тому цифрова реальність потребує перманентного вивчення, моніторингу та регулювання.

Ключові слова: *цифрова реальність, інформаційна сфера, вплив, цінності, технології, аналіз, результати, соціальний вплив.*

Вступ. *Різні галузі тлумачать поняття «інформаційна сфера» по-різному. Проте, на базовому рівні, інформаційну сферу можна визначити як весь набір процесів і процедур, пов'язаних зі збором, аналізом, зберіганням і доступом до інформації. Саме в аналізі та розумінні цих процесів дослідження може досягти успіху. Одним із найважливіших способів вивчення інформаційної сфери є аналіз розвитку та зміни процесів і систем у ній. Швидкість технологічних змін і взаємопов'язаність сучасних глобальних систем означає, що суспільні структури та особиста поведінка змінюються швидко й іноді непередбачувано. Вивчаючи інформаційну сферу, ми можемо побачити, як суспільні структури змінюються та розвиваються завдяки збільшенню*

збору даних, взаємозалежності між системами та розширенню можливостей зберігання. Це дослідження не лише розглядає вплив або розвиток соціальних, культурних та технологічних особливостей незалежно одна від одної, але й відкриває шлях до справжнього міждисциплінарного аналізу людської психіки та можливостей впливу на процеси прийняття рішень та автономії у соціальному та особистому контекстах. У цьому полягає справжня важливість вивчення інформаційної сфери – саме завдяки розумінню природи та змін цифрового світу та суспільних систем ми можемо почати розуміти та змінювати наше становище та власну діяльність. Роблячи це, ми можемо більш критично аналізувати та змінювати суспільні та політичні структури, що в результаті сприятиме створенню більш інформованого та демократичного процесу особистого та глобального розвитку.

Мета та завдання. Метою даного дослідження є аналіз впливу інформаційної сфери на формування цифрової реальності, виявлення змін у цінностях та пріоритетах людини та суспільства, а також розкриття потенційних перспектив та викликів, що виникають у зв'язку з цим.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження став критичний аналіз науково-дослідної літератури, тематичні дослідження, а також топологічний підхід до аналізу впливу інформаційної сфери на свідомість та цінності сучасної людини.

Результати дослідження. Останніми роками наслідки того, що особи, які займають владні посади, маніпулюють і спотворюють інформацію, стали неймовірними. Поява технологій призвела до значних змін у суспільстві. Тепер дані впливають на численні аспекти нашого життя, включаючи переміщення з роботи та автоматизоване прийняття рішень. Щоб зрозуміти це явище, ми повинні спочатку визначити концепцію інформації, яка охоплює дані, факти, інструкції або символи зі значущим значенням у конкретній системі чи контексті. На жаль, у цифрову еру відбувається навмисне спотворення інформації, оскільки політики, особливо в авторитарних урядах, прагнуть контролювати суспільні знання заради особистої вигоди.

Одним із яскравих прикладів є використання пропагандистських машин, які націлені на широку аудиторію через платну онлайн-рекламу та легко поширюють неправдиву інформацію. Ця маніпуляція інформацією в епоху цифрових технологій поширилася навіть на політичні кампанії, підкреслюючи її вплив на суспільство. Саме звичайні громадяни страждають від наслідків цієї хвилі цифровізації, що проявляється у випадках фальсифікації голосування та політичних маніпуляцій. Постійно зростаючий ризик для наших даних, від особистих файлів до державних записів, підкреслює нагальну потребу в заходах захисту від кіберзлочинності.

Однак, демократія також стикається з великою небезпекою через маніпулювання вибором, доступного людям. Оскільки тактика боротьби з кіберзлочинністю стає все більш витонченою, для кожного вкрай важливо зробити свій внесок у боротьбу з нею. Глибокий і тривалий вплив маніпулювання інформацією в епоху цифрових технологій можна спостерігати в усьому світі. Він створює значну загрозу демократичним цінностям, якщо на нього не звернути увагу. Зростання кіберзлочинності переважно відбувається тому, що можновладці використовують знання для особистої вигоди. Тому важливо підвищувати обізнаність і виділяти достатні ресурси для покращення цифрового захисту [1].

Розвиток цифрової реальності викликає багато етичних питань, які потребують уважного вирішення. Одне з таких питань стосується приватності та захисту персональних даних. Збільшення обсягів збирання та обробки даних може призвести до порушення конфіденційності та вторгнення в особисту сферу. Крім того, цифрова реальність також ставить під питання етику використання технологій віртуальної реальності та розширеної реальності. Наприклад, використання віртуальної реальності у відеоіграх може негативно впливати на психічне здоров'я та розвиток молоді. Тому вирішення етичних питань є важливим завданням для розвитку цифрової реальності.

Однак, поряд із цими питаннями, вирішення етичних викликів пов'язаних з цифровою реальністю включає ще багато інших аспектів. Наприклад, однією з найважливіших проблем є дотримання прав людини на недоторканість своєї особистості в контексті використання цифрових технологій. Дослідження показують, що поширення відстеження та моніторингу осіб

в ситуації, пов'язаній з цифровою реальністю, можуть порушувати особисті права. Також необхідно визначити, який рівень контролю та персональної приватності повинен бути доступним користувачам цифрових технологій. Зміна реальності у цифровому вимірі може впливати на масову свідомість та спричиняти соціальні конфлікти. Наприклад, цифрові технології в сфері візуального мистецтва можуть викликати суперечки між реальним та віртуальним світом. З цим пов'язані питання етичності та відповідальності за створення взаємодії між фізичним та віртуальним простором.

Також, маючи на увазі психологічні наслідки використання цифрової реальності, доцільно проводити дослідження та обговорення, спрямовані на забезпечення психічного здоров'я користувачів цих технологій. Важливо враховувати, що віртуальна реальність може викликати стан залежності, а також призводити до розвитку психічних розладів. Тому потрібно розробляти рекомендації та проводити кампанії з освіти населення щодо безпеки та міри використання цифрових технологій. Ураховуючи всі ці аспекти, вирішення етичних питань пов'язаних з розвитком цифрової реальності є складним завданням, яке потребує злагодженої дії громадськості, вчених та правових органів. Тільки шляхом спільних зусиль можна створити етичні стандарти для використання цифрової реальності, забезпечивши комфорт та безпеку кожного користувача [2].

Одним із найважливіших питань є забезпечення абсолютної конфіденційності та приватності користувачів у світі, де інформація збирається та обробляється безперервно. Це особливо актуально в епоху, коли кожна наша дія в Інтернеті може бути відстежена, а наші особисті дані можуть бути використані без нашої згоди. Іншим етичним викликом є можлива залежність від цифрової реальності. Ця технологія настільки захоплива та захоплююча, що людина може стати залежною від неї. Тому важливо використовувати цифрову реальність відповідально, не занурюючись в неї настільки глибоко, щоб забути про реальний світ та міжособистісні взаємини.

Крім того, етичні питання постають щодо справедливого доступу до цифрової реальності. Кожна людина повинна мати можливість користуватися цією технологією без будь-яких обмежень на основі раси, статі, релігії або будь-яких інших особистих характеристик. Забезпечення рівного доступу до цифрової реальності допоможе побудувати справедливіше та рівніше суспільство для всіх. Усі ці етичні питання потребують нашої уваги та відповідального ставлення. При використанні цифрової реальності ми маємо бути особливо обережними, розуміючи її можливості та наслідки. Тільки в такий спосіб, фокусуючись на етичних аспектах цифрової реальності, ми зможемо сприяти розвитку цієї технології в суспільстві в корисному напрямку та забезпечити позитивний вплив на наше життя.

Великі обсяги інформації, яка збирається та обробляється у цифрових середовищах, можуть бути під загрозою зловживання та несанкціонованого доступу. Це ставить під загрозу конфіденційність, таємницю комунікацій та особисту безпеку користувачів. Оскільки додатки цифрової реальності збирають інформацію про поведінку для передбачення користувачів, важливо розробляти ефективні заходи безпеки для мінімізації ризиків витоку даних та зловживання. Залежно від галузі використання цифрової реальності, ризики можуть бути різними. Наприклад, у медицині цифрова реальність може збирати конфіденційні дані пацієнтів, які потребують особливого захисту від несанкціонованого доступу. Тому розробники додатків повинні приділяти особливу увагу забезпеченню безпеки даних і використанню шифрування. Додаткові проактивні заходи, такі як мультифакторна аутентифікація та моніторинг діяльності користувачів, також можуть бути використані для запобігання можливим загрозам безпеки. Забезпечення безпеки даних є завданням надзвичайно важливим для розвитку цифрової реальності та збереження довіри користувачів у цьому новому технологічному середовищі. Лише шляхом ефективного захисту даних і конфіденційності ми зможемо забезпечити успіх і витривалість цифрової реальності.

Один із способів захисту – використання розширеного шифрування даних. Воно дає змогу захистити інформацію від несанкціонованого доступу, оскільки тільки особи з належними ключами можуть її розшифрувати. Розширене шифрування, на відміну від звичайного, використовує складніші алгоритми, є більш надійним і стійким до зламу. Важливим аспектом безпеки даних

є покращений захист від вторгнень. Інтеграція різних захисних механізмів для виявлення і запобігання вторгненням сприятиме належному захисту. Ці заходи можуть передбачати використання системи виявлення вторгнень та механізмів контролю доступу. Особливий контроль над доступом до інформації є невід'ємною складовою безпеки даних. Це означає, що користувачам необхідно мати спеціальні права та обмеження, які управляють доступом до їхніх даних у цифровому середовищі. Наприклад, це може бути система авторизації, яка вимагає введення пароля або інших ідентифікаційних даних для доступу до конфіденційної інформації.

Комплексний підхід до безпеки даних дозволяє користувачам відчувати себе повністю безпечно та надійно в цифровому середовищі. Це надає їм впевненість у збереженні особистої та конфіденційної інформації, що дозволяє насолоджуватися всіма перевагами цифрової реальності без сумнівів щодо безпеки даних. Узагалі, безпека даних в добу цифрової реальності є дуже важливою і потребує особливої уваги. Забезпечення конфіденційності та надійності є ключовими факторами в цьому процесі. Створення та впровадження ефективних заходів безпеки є необхідним етапом розвитку. Комплексний підхід до безпеки даних забезпечує надійний захист користувачів та їхніх даних, що дозволяє насолоджуватися користуванням цифровою реальністю без жодних сумнівів щодо безпеки особистих інформаційних ресурсів [3].

Цифрова реальність має неймовірно великий потенціал для подальшого розвитку у різних сферах життя. Сучасні технології віртуальної реальності та розширеної реальності надзвичайно багатообіцяючі і відкривають безліч можливостей для використання в навчанні, медицині, рекламі, туризмі, культурі та багатьох інших галузях. Зокрема, віртуальна реальність, завдяки своїм чудовим можливостям, може істотно збільшити ефективність симуляційних навчальних програм та тренувань, дозволяючи зменшити можливі ризики та витрати. Вона може забезпечити прорив у навчанні, де навіть складні концепції можуть бути зрозумілі й доступні для кожної людини. Крім того, вона може знайти застосування у медицині, де вирішення проблем та виконання процедур можуть стати більш точними та безпечними завдяки реалістичним симуляціям.

Коли мова йде про рекламу, то віртуальна реальність відкриває нові шляхи для творчості та взаємодії зі споживачами, забезпечуючи їм неповторні враження та підсилюючи емоційну залученість. У туризмі, вона може забезпечити можливість віртуальних подорожей та досліджень, які раніше були неможливими у реальному світі. Культура також може знайти своє місце у цифровій реальності, де вона може бути представлена у нових, інноваційних форматах, що надають глядачам максимум вражень із мінімальними зусиллями. Великий потенціал таких технологій також може бути використаний у багатьох інших галузях, таких як архітектура, спорт, розваги, наука, ігри та інше.

Розширена реальність, зі свого боку, здатна змінити спосіб взаємодії між людьми, які знаходяться в фізично віддалених місцях, та відкрити нові ще невідомі можливості для розвитку бізнесу. Це дасть змогу перетворити комунікацію на більш інтерактивну, ефективну та захопливу для користувачів. Застосування розширеної реальності може включати віддалене спілкування, віртуальні презентації, віртуальний туризм та інше. Цифрова реальність також має потужний вплив на бізнес-середовище, де її залучення може призвести до збільшення продуктивності, оптимізації процесів та покращення споживчого досвіду.

З кожним днем наука та технології продовжують рухатися вперед, пропонуючи нам нові можливості, які раніше були недосяжними. Тому важливо слідкувати за останніми трендами у світі цифрової реальності та залучати їх у свою діяльність, щоб бути піонерами цих нових технологій і використовувати їх для досягнення нових висот в усіх аспектах нашого життя. Темпи розвитку цифрової реальності швидко зростають, і майбутнє цих технологій виглядає дуже захоплюючим. Використання віртуальної та розширеної реальності стає все більш популярним, а їх потенціал може змінити наше життя назавжди. Завдяки цим технологіям ми можемо перебувати у світі, який кожен сам створює для себе. Ми можемо перенестися до будь-якого місця, подолати будь-які відстані, спілкуватися з ким завгодно та робити неможливе.

Нові дослідження показують, що цифрова реальність може стати захопливим та непередбачуваним засобом навчання в освітніх процесах, що допомагає учням краще розуміти складні наукові поняття [4; 5]. Взаємодія та імерсивність цифрової реальності є корисними інструментами для тренування медичних працівників та поліпшення діагностики та лікування. Міць цифрової реальності відкриває безліч нових можливостей у розважальній галузі, де вона може створювати захоплюючі та дивовижні досвіди для користувачів.

Спільна праця над дослідженнями, інноваціями та постійне зростання дозволяє цифровій реальності стати ключовим фактором у покращенні якості життя та наукового прогресу. З урахуванням цих переваг, відкриваються широкі можливості розвитку цифрової реальності, що робить її важливою складовою передових наукових досліджень та стимулює постійний прогрес у різних галузях. Цей потенціал значно розширюється завдяки інтеграції цифрової реальності в побутові технології та повсякденне життя, де вона може стати невід'ємною частиною сучасного суспільства. Цифрова реальність робить всі процеси та взаємодії захоплюючими та різноманітними, надаючи нам унікальні моменти, які раніше були недосяжними. Її потенціал дозволяє по-новому виражати індивідуальність та неповторність кожного користувача, ведучи нас у майбутнє, де цифрова реальність ще більше впливатиме на наше життя. Цифрова реальність розкриває перед нами неймовірні можливості, які вимагають уваги, дослідження та постійного розвитку, якщо ми готові відкривати нові горизонти та захоплюватися її потенціалом [6].

Висновки. Цифрова реальність та інформаційна сфера мають значний вплив на формування нової реальності. Проаналізувавши вплив цифрової реальності на суспільство, можна зробити висновок, що ця технологія змінює спосіб сприйняття світу людиною. Вона впливає на міжособистісні відносини, надаючи нові можливості для взаємодії, але одночасно створюючи залежність від технологій. Формування нової реальності через цифрові технології, такі як віртуальна та розширена реальність, відбувається за рахунок інтерактивності та імерсивності цих технологій. Однак, це також формує перед нами питання етики та безпеки даних.

Попри це, феномен цифрової реальності має великий потенціал для розвитку і може знайти широке застосування у різних галузях життя. Феномен цифрової реальності, завдяки своїм неймовірним можливостям, відкриває нові горизонти для людства. Він дозволяє нам побачити світ зовсім по-іншому і зануритися в неперевершену симуляцію. Завдяки цифровій реальності ми можемо взаємодіяти зі створеними нами сценаріями і мати повний контроль над навколишнім середовищем. З'являються неймовірні можливості для ігор, навчання, медицини, архітектури і багатьох інших сфер життя. Проте, разом із усіма перевагами цифрової реальності приходять і виклики. Ми повинні бути уважні до етичних та безпекових питань, пов'язаних зі збереженням і захистом наших даних. Відповідальне використання цифрової реальності є ключем до забезпечення цих технологій як джерела розвитку та прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Flyvbjerg B. Top ten behavioral biases in project management: An overview. *Project Management Journal*. 2021. Vol. 52 (6). P. 527–530.
2. Christopoulos A., Mystakidis S., Pellas N., Laakso M. ARLEAN: An augmented reality learning analytics ethical framework. URL: https://www.researchgate.net/publication/353569278_ARLEAN_An_Augmented_Reality_Learning_Analytics_Ethical_Framework
3. Ткаченко С. Перспективи розвитку цифрової економіки в глобальному просторі. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/281234/275465>.
4. Нікітенко В. О., Олексенко Р. І., Кивлюк, О. П. Формування цінностей цифрової освіти та цифрової особистості в умовах цифрового суспільства. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/254703>
5. Höttecke D., Allchin, D. Reconceptualizing nature-of-science education in the age of social media. *Science Education*. https://www.researchgate.net/publication/339983035_Reconceptualizing_nature-of-science_education_in_the_age_of_social_media
6. Пастушенко Д., Вовк О. Сучасні аспекти автоматизованого створення візуальних об'єктів у задачах гейміфікації. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2023/VKNU-TS-2023-N4\(323\).pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2023/VKNU-TS-2023-N4(323).pdf)

REFERENCES

1. Flyvbjerg, B. (2021). Top ten behavioral biases in project management: An overview. *Project Management Journal*. Vol. 52 (6). P. 527–530.
2. Christopoulos, A., Mystakidis, S., Pellas, N., Laakso, M. (2021). ARLEAN: An augmented reality learning analytics ethical framework. URL: https://www.researchgate.net/publication/353569278_ARLEAN_An_Augmented_Reality_Learning_Analytics_Ethical_Framework
3. Tkachenko, S. (2023). Perspektyvy rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v hlobalnomu prostori. [Perspectives of digital economy development in the global space]. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/281234/275465>. [in Ukrainian].
4. Nikitenko, V. O., Oleksenko, R. I., & Kyvliuk, O. P. (2022). Formuvannia tsinnosti tsyfrovoy osvity ta tsyfrovoy osobystosti v umovakh tsyfrovoho suspilstva. [Formation of values of digital education and digital person in a digitized society. *Humanities Studies*]. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/254703> [in Ukrainian].
5. Höttecke, D., & Allchin, D. (2020). Reconceptualizing nature-of-science education in the age of social media. *Science Education*. https://www.researchgate.net/publication/339983035_Reconceptualizing_nature-of-science_education_in_the_age_of_social_media
6. Pastushenko D., Vovk O. Suchasni aspekty avtomatyzovanoho stvorennia vizualnykh ob'ektiv u zadachakh heimifikatsii. [Modern aspects of automated creation of visual objects in gamification tasks]. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2023/VKNU-TS-2023-N4\(323\).pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/technew/2023/VKNU-TS-2023-N4(323).pdf)

Kalganov Mykhailo Andriyovych

Postgraduate Student at the Department of theoretical and practical philosophy
Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine,
orcid.org/0000-0001-9688-8064

THE IMPACT OF DIGITAL REALITY ON HUMANS AND SOCIETY: PROSPECTS AND CHALLENGES

Problem actuality. *The phenomenon of digital reality is extremely relevant today, as technology continues to rapidly develop and its impact on our society and culture becomes more and more tangible. The aspect of prospects and challenges for society in the context of digital reality requires special attention.*

Purpose. *In this regard, the purpose of the research is to carefully study the influence of the information sphere on the formation of a new reality, to reveal changes in the values and priorities of individuals, as well as to identify potential prospects and challenges arising in this context.*

Methods. *To achieve the goal, a variety of research methods were used, including critical analysis of scientific research literature, case studies, and the application of a topological approach to the analysis of the influence of the information sphere on human consciousness and values.*

Research results. *The article presents the results of a study dedicated to revealing the epistemological aspect of digital reality. It is proven that all spheres of human existence are immersed in the digital world (from science to art). Attention is focused on the advantages and threats that the new reality offers to a person. Important issues of ethical content are raised (responsibility for creating digital content, compliance with privacy and security of personal data, equal access of people to digital reality, etc.). It is argued that the responsible use of digital reality is the key to realizing digital technologies as a source of human development and progress.*

The obtained results indicate that the information sphere has a significant impact on the formation of a new reality, changing value structures and influencing the perception of time, knowledge and freedom of expression. In addition, the study found that digital reality technologies have become a global phenomenon, attracting significant attention from researchers and practitioners worldwide. These technologies open up new opportunities for public participation, but at the same time create challenges related to the distortion of reality and risks to the public and political spheres. That is why digital reality needs permanent study, monitoring and regulation.

Key words: *digital reality, information sphere, impact, values, technologies, analysis, results, social impact.*